- למדנו במשנה את עניינו של פרט:
- יש גמ' בחולין קלא.
- שבתבואה יש ג' מתנות לקשו"פ.
- באילן יש רק שתים שכחה ופאה – אין דין לקט בתבואה
- אבל בכרם יש ארבע מתנות הפרט והעוללות והשכחה והפאה – שכחה ופאה כשאר אילנות – ופרט ועוללות כמפורש בקרא פ' קדושים
- וְכַרְמְךָ֙ לֹ֣א תְעוֹלֵ֔ל וּפֶ֥רֶט כַּרְמְךָ֖ לֹ֣א תְלַקֵּ֑ט לֶעָנִ֥י וְלַגֵּ֖ר תַּעֲזֹ֣ב אֹתָ֑ם
- בדין עלו' נעסוק במשנה הבאה
- המשנה הזו עוסקת בדין 'פרט' -פרט זה בעצם כעין לקט – אם בצר את הכרם ותוך כדי קצירה נפלו ב' גרגרים ענבים של ענבים הרי זה לעניים
- כמבואר במשנה - איזהו פרט הנושר בשעת הבצירה - הגרגירים שנושרים בשעת בצירה הוי פרט וה"ה לעניים.
-
- ולכאו' פרט הוי ממש כדין לקט מה שיש בתבואה – לקט – בכרם יש פרט
- ועי' לשון רש"י חולין קלד: ופרט הינו לקט
- וע"ע ברכות לה. בתחילת כיצד מברכים ילפי' שם מקרא דין ברכה לאחריו בקמה וכרם ...
- אומרת הגמ' שא"א ללמוד שאר דברים מתבואה וכרם דמה להנך שיש בהם צד מזבח
- קמה – למנחות
- כרם לניסוך היין
- ומבואר בגמ' שזית באמת אפשר ללמוד מזה דזית נמי יש צד מזבח – שמן למנחות ...
- וכ' תוס 'דהו"מ למיפרך דגם זית א"א ללמוד מזה ז"ל
- מה להנך - שכן חייבים 'בלקט' דפרט בכרם היינו לקט משא"כ בזית דאין בו לקט...
- ובאמת משמעות הדברים שכל דיני לקט ופרט שווים עי' כאן במשנה – ובדין המשנה לעיל פ"ד מי"א – ועוד יבואר כאן
- עכ"פ אף שלקט נוהג רק בתבואה לא באילן אבל לקט נוהג בכרם דפרט הינו לקט ...
-
- עע ראב"ד בתו"כ פ' קדושים שתמה מנ"ל בפקרט ששתים פרט ג' אינו פרט
- וכ' שילפי' מלקט – לכאו' כוונתו משום שעניינם אחד
- [לא כ' שילפי' משכחה ...]
-
-
- הנה בפשוטו פרט הוא ממש כעין לקט הינו שתוך כדי הבצירה נשרו ב' גרגרי' מהאילן לקרקע ...
- וכן נראה מד' הירושלמי בנדון אם פרט בנשירתו קדוש או רק כשמגיע לקרקע ...
- ויש לדון אם הוי פרט 'גם' באופן שזה נפרט למטה
- עי' ד"א מד' הראב"ד משמע שלא ...
- ומד' שאר ראשונים משמע בכל גוונא
- ועי' להלן מד' הגר"א שאדרבה כל עיקר דין פרט הוא רק באופן שנפרט למטה ...
-
- לשון המשנה איזה פרט הנושר בשעת בצירה
- וכעי"ז הוא גם לעיל פ"ד מ"י לגבי לקט איזהו לקט הנושר בשעת קצירה
- ושם הבאנו ספיקא דהמשנ"ר אם דין לקט הוי רק בנפל בשעת קצירה
- אבל אם לא נפל בשעת קצירה רק אחרי קצירה נפל מתוך ידו אינו לקט
- או כל שזה נפל מידו גם אחרי קצירה הוי לקט
- ואותו נדון יש גם כאן.
-
- אז בעצם זה תלוי בהסבר של המשך המשנה וכמשי"ת:
-
- היה בוצר עקץ את האשכול הוסבך בעלים נפל מידו לארץ ונפרט הרי הוא של בעל הבית
- כלו' אם תוך כדי שבצר את הכרם הסתבכה ידו בעלים ומחמת כן נפל לארץ ה"ה של בע"ה
- ?
- לשון הר"ש והרא"ש 'שלא נפרט דרך בצירה'.
- לכאו הכוונה שזה נפל מחמת אונס – רק מה שנופל 'מחמת קצירה' הוי פרט
- אבל מה שנפל מחמת אונס לא מחמת הקצירה עצמה אינו פרט
- וממש כזה ראינו לעיל לגבי לקט לעיל שם:
- עי"ש במשנה שאם הכהו בקוץ ונפל מידו אינו לקט \

- וכ' שם הר"ש נפל כל היכא דנושר מחמת אונס ממעט ליה בתורת כהנים בפ' קדושים דתניא ולקט קצירך לא תלקט ולא לקט קיטוף ""לקט קצירך אין לקט אלא מחמת הקציר"" מכאן אמרו היה קוצר וקצר מלא ידו תלש מלא קמצו הכהו קוץ עקצו עקרב ונבעת ונפל מידו על הארץ הרי של בעה"ב:
- וזה בפשוטו גם כאן שבפרט בעי' שיפול בדרך קצירה אבל נפל מחמת אונס אינו פרט ...
-
- אבל הראב"ד בתו"כ כ' טעם אחר בזה ז"ל:
- פי' שאין זה בשעת קציר שכבר קצר אותם
- דהדין לקט הוא רק 'בשעת קצירה' אבל כאן שבשעת קצירה זה לא נפל רק אח"כ שהכהו קוץ אין בזה דין לקט ...
- מבואר שלא ס"ל כדעת הר"ש שיש איזה פטור של נפל מחמת אונס – כל שנפל 'בשעת קצירה' אפי' באונס חייב בלקט
- כאן שפטור משום שאין זה 'בשעת קצירה'.
- וזהו לכאו' גם הטעם כאן לפי הראב"ד שאין זה בשעת בצירה
- [פשיטות לספקו של המשנ"ר האם חיובו של לקט הוי רק בשעת קצירה או גם אח"כ]
-
- עוד אומרת המשנה:
- המניח את הכלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר הרי זה גוזל את העניים על זה נאמר (משלי כב) אל תסג גבול עולים:
- הטעם אף שהגיע לכלכה קודם שהגיע לארץ
- כ' הר"ש שפרט 'בנשירתו' זכו בו עניים קודם שיגיע לארץ
- ונמצא גוזל את העניים
- וכונתו אם הפרט היה חל רק כשהגיע לארץ אז באמת לא היה נחשב לגזל עניים שהרי הממון עניים חל רק אחרי שיגיע לארץ וכיון שהגיע לכלכלה מקודם לזה לא גזל אותם [רק גרם ש'לא' יהיה ממון עניים]
- אבל כיון שבנשירתו הוא קדוש נמצא שכבר זכו בו עניים ויש כאן משום גזל עניים.
- ובאמת שבירושלמי כבר מוכיח כן ז"ל:
- הדא אמרה פרט בנשירתו קדש
- אבל יש המשך לירושלמי:
- לית הדא פשיטא שאלתיה דאילפא - דאילפא שאל - לקט בנשירתו מהו שיקדש
- אמר רבי שמואל בר אבדומא שנייא היא שהוא גרם לו שלא ירד לארץ:
- כלו' הנה אילפא הסתפק מה הדין מי שהקדיש לקט קודם שהגיע לארץ אם חל שם הקדש ..
- ולכאו' יסוד ספקו ממש בזה האם לקט בנשירתו קדוש או רק כשמגיע לארץ קדוש
- ונפשוט 'ספקו' ממתני' שזה קדוש בנשירתו מזה שגוזל את הענים
- ודחי הירושלמי:
- אמר רבי שמואל בר אבדומא שנייא היא שהוא גרם לו שלא ירד לארץ:
- וביארו המפרשים שדחיית הירושלמי
- לעולם ממון עניים חל רק כשזה מגיע לארץ ומהשכ' כ' שגזל העניים אף שזה לא הגיע לארץ שהרי הניח הכלכלה – אין זה באמת גזל גמור רק הרי זהכגוזל את העניים מה שגורם שלא יחול לקט
- [ונ"מ שאם עבר ועשה כן יכול באמת לקחת לעצמו]...
- ולכאו' זה מוכרח אחרת יש כאן איסור גמור – גזל – לא תלקט ...
- ועי' להלן ממד' הגר"א.
-
- וצ"ע מדוע א"כ כ' הר"ש והרא"ש שהטעם שגוזל את הענים משום שבנשירתו הוא קדוש – הרי הירשולמי דחה מהא דבעי' אילפא ...
- וצ"ל שסמך על ד' הבבלי תמורה כה.
- שם מספק"ל
- בעי אילפא, אמר על הלקט עם נשירת רובו יהא הפקר, לקט הוי או הפקר הוי?
- לקט הוי - שכן קדושתו בידי שמים, או דלמא הפקר הוי - שכן זוכין בו עניים ועשירים? ואמר אביי: מאי תיבעי ליה? דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים? ה"נ: דברי מי שומעים?
- מבואר שם שזה וודאי שזה חל בנשירת רובו מתוך ידו ...
- ולפי"ז ע"כ נקטינן שבנשירתו הוא קדוש ...
-
- אמנם הנה בגר"א יש כאן פי' מחודש במשנה וגם פי' מחודש בביאור ד' הירושלמי:
- הנה הגר"א בשנו"א הארוך נתקשה מ"ט כ' המשנה שהמניח את הכלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר הרי זה גוזל את העניים ועל זה נאמר (משלי כב) אל תסג גבול עולים:
- לכאו' הוא גזלן גמור ...
- ועובר על לאו גמור של לא תלקט ...

- [וע' מש"נ לעיל פ"ה בהא דתנן שם..].
- ותי' הגר"א בהקדם
- הנה מתחילה חידש דבר חדש בדין פרט ז"ל:
- ופרט הוא כשנופל לארץ ונפרט ונעשה כפרוטות מחמת שנתפרדו בשעה שנופל לארץ
- כלו' פרט אינו כלקט שנפרד מתוך ידו שיבולת א' או ב'
- וה"נ אם תוך כדי הקצירה נפרדו ב' גרגרי' מתוך האשכול זה פרט
- לא !
- פרט זה באופן שכל האשכול נפל על הרצפה 'ומתוך החבטה שבקרקע נפרדו ב' גרגרי' זהו פרט.
-
- ולפי"ז כ' בהא דהמניח את הכלכלה שהוא מניח את הכלכלה שהוא עשוי מגמי רך ועי"ז הוא גורם 'שלא' יפרדו ושלא יהיה פרט
- ונמצא שהוא לא גזל את העניים דהא לא נעשה פרט דהפרט הוא רק באופן שנתפרדו בקרקע אחרי הנפילה והוא גורם שלא יתפרדו
- ונמצא שגזל גמור אעין כאן – גם אין כאן משום שלא תלקט שהרי זה לא נעשה פרט – רק האיסור בזה גופא שגרם שלא יהיה פרט ...
- והנה לפי הגר"א כשזה נפרט למעלה ""זה"" לא פרט [זה לקט ואין לקט באילן גם לא בכרם – רק פרט זה רק כשזה נופל כולו למטה ונפרט שם ...]
-
- יל"ע הא בגמ' תמורה מבואר שזה חל עם נשירת רובו מבואר שפרט הוי הגרגרי' שנופלים למעלה ומבואר שם שזה חל למעלה
- אמנם האמת יורה דרכו
- הגר"א מחלק בין לקט ל]פרט
- לקט וודאי חל למעלה כי זה לקט מה שנפרד ומאז שנפרד מתוך ידו חל דין לקט וחל הממון עניים
- אבל פרט זה לא זה פרט זה כשזה נפרד למטה וזה ברור
-
- שו"ר במנח"ח רכג' שהעיר ע"ד הגר"א
- ונ' מדבריו שהגר"א פסק שלא בנשירתו קדוש רק למטה
- וז"א אין זה שלמטה מתקדש ולא למעלה
- מה שנשר גם למטה הוא לא פרט
- רק לקט הוא מה שנופל מלמעלה
- ופרט מה שנפרט למטה ..
-
- לגר"א מסתבר שפרט זה דין אחר – זה 'לא' לקט רק בכרם – זה משהו אחר
-
- יצא עוד כאן מח'
- לר"ש ורא"ש [ולתחילת ד' הירושלמי] כל האיסור רק באופן שחל ממון עניים
- אבל אין איסור לגרום 'שלא' יהיה ממון עניים
- אבל לגר"א יש איסור לגרום שלא יהיה ממון עניים
- מצינו כעי"ז שאסור לעשות עיסתו קבין ...
- מאידך לגבי תרו"מ מבואר שמן הדין שרי להכניס דרך קרפיפות
- ועדיין צ"ע בכ"ז.
-
-
- ספר החינוך פרשת קדושים מצוה רכג
- והוא הדין לשאר האילנות הדומין לכרם, שנתחייבנו שלא ללקוט הגרעינין הנושרין.
-
- עי' חי' אנשי שם שדן לומר שלא יהיה דין פרט רק ב'כרם' וכרם הינו כשיש בו חמשה גפנים כמבואר בפ"ד דכלאים
- וכיון שכ' בתורה ופרט כרמך לא תלקט אין דין פרט רק בכרם גמור
- אבל עי' ערוה"ש יג' ח' שכ' שפשוט שיש דין פרט גם בגפן יחידית עי"ש
- [אך עי"ש בה"ח שכ' לדון מטע"א שיצטרכו ג' גפנים דאחרת זה קצירה עראית עי"ש מה שהביא מד' התוספתא].
-